

Sygn. akt V U 508/13

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 28 czerwca 2013 r.

Sąd Okręgowy w Kaliszu V Wydział Pracy i Ubezpieczeń Społecznych

w składzie :

Przewodniczący SSO Romuald Kompanowski

Protokolant Anna Werner-Dudek

po rozpoznaniu w dniu 28 czerwca 2013 r. w Kaliszu

odwołania I. N.

od decyzji Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddział w O.

z dnia 21 marca 2013 r. Nr (...)

w sprawie I. N.

przeciwko Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych Oddział w O.

o wypłatę świadczenia

1. Zmienia zaskarżoną decyzję Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddział w O. z dnia 21 marca 2013 r. znak (...) w ten sposób, że ustala, iż odwołująca I. N. zachowała prawo do wypłaty emerytury za okres od dnia 01 października 2011 r. do dnia 21 listopada 2012 r. łącznie z prawem do odsetek ustawowych za okres od dnia 25 stycznia 2013 r.

2. W pozostałym zakresie odwołanie oddala.

UZASADNIENIE

Decyzją z dnia 12 października 2011 r. Zakład Ubezpieczeń Społecznych Oddział w O. wstrzymał I. N., z urzędu, wypłatę emerytury od dnia 1 października 2011 r. z uwagi na kontynuowanie zatrudnienia u pracodawcy wykonywanego bezpośrednio przed nabyciem prawa do emerytury.

Od decyzji powyższej ubezpieczona nie odwołała się do Sądu Okręgowego Sądu Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w Kaliszu, wobec czego decyzja uprawomocniła się.

W dniu 28 listopada 2012 r. I. N. wniosła o wypłatę zaległych świadczeń emerytalnych należnych za okres od dnia zawieszenia wypłaty emerytury, powołując się na wyrok Trybunału Konstytucyjnego z dnia 13 listopada 2012 r. oraz wypłatę odsetek.

Decyzją z dnia 21 marca 2013 r. ZUS odmówił wypłaty świadczenia za okres 01.10.2011 r. – 21.11.2012 r.

Odwołanie od powyższej decyzji wniosła I. N. żądając jej zmiany i wypłatę zawieszonych świadczeń łącznie z prawem do odsetek.

Organ rentowy wniósł o oddalenie powyższego odwołania.

Sąd ustalił i zważył, co następuje:

I. N., urodzona dnia (...), wniosek o emeryturę złożyła w dniu 10 marca 2009 r. i decyzją z dnia 19 marca 2009 r. przyznano jej wnioskowane świadczenie od dnia 1 marca 2009 r.

Następnie po zmianie stanu prawnego co do treści art.103 a ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (Dz. U. z 2009r. nr 153 poz.1227), kiedy to powrócono do wymogu rozwiązania stosunku pracy przez emeryta pobierającego świadczenie w obniżonym wieku – decyzją z dnia 12 października 2011 r., organ rentowy wstrzymał wypłatę emerytury wobec braku rozwiązania stosunku pracy z dotychczasowym pracodawcą. Z decyzji wynika, że oparta została na treści art.103 a ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (Dz. U. z 2009r. nr 153 poz.1227)

Zgodnie z tym przepisem prawo do emerytury ulega zawieszeniu bez względu na wysokość przychodu uzyskiwanego przez emeryta z tytułu zatrudnienia kontynuowanego bez uprzedniego rozwiązania stosunku pracy z pracodawcą, na rzecz którego wykonywał je bezpośrednio przed dniem nabycia prawa do emerytury, ustalonym w decyzji organu rentowego.

Powyższy przepis został wprowadzony przepisem art. 6 ustawy z dnia 16 grudnia 2010 r. o zmianie ustawy o finansach publicznych oraz niektórych innych ustaw (Dz. U. z 2010 r. Nr 257 poz.1726) i wszedł w życie z dniem 1 maja 2011 r., przy czym zgodnie z zapisem art.28 cyt. ustawy do emerytur przyznanych przed dniem wejścia w życie ustawy przepis ustawy (ujętej w art.6 i 18) w brzmieniu nadanym niniejszą ustawą stosuje się poczynając od dnia 1 października 2011 r.

Tożsame rozwiązanie ustawowe obowiązywało już w okresie od dnia 1 lipca 2000 r. do dnia 7 stycznia 2009 r. (art.103 ust.2a ustawy o emeryturach i rentach z FUS), odnośnie którego zgodności z ustawą zasadniczą pozytywnie wypowiedział się Trybunał Konstytucyjny w wyroku z 7 lutego 2006 r. – SK 45/04. Kwestie te rozstrzygał także Sąd Najwyższy w uchwale Składu siedmiu sędziów z dnia 10 listopada 2004 r. IIUZP 9/04 OSNP 2005/3/41, podsumowującej wcześniejszy nurt orzecznictwa, podkreślając tam, iż w dotychczasowym orzecznictwie wyrażono pogląd, że zawieszenie prawa do emerytury w przypadku pozostawania w stosunku pracy jest funkcjonalnie uzasadnione. Sąd Najwyższy podkreślał, że zasadą jest, iż pracownikowi, który nabył prawo do emerytury przysługuje jedno świadczenie - albo emerytura z ubezpieczenia społecznego albo wynagrodzenie z tytułu zatrudnienia. Powyższe ma też oparcie w art. 67 ust. 1 Konstytucji, wiążącym z osiągnięciem wieku emerytalnego powstanie prawa do zabezpieczenia społecznego, którego zakres i formy określa ustawa. Pracownik, który osiągnął wiek emerytalny może więc wybrać albo status emeryta, albo zachować – pomimo nabycia prawa do emerytury – status pracowniczy. Nie może jednak łączyć bez ograniczeń statusu emeryta i pracownika, a więc otrzymywać równocześnie świadczenia z tytułu utraty zdolności do dotychczasowej pracy (osiągnięcie wieku emerytalnego jest bowiem uznawane za równoznaczne z utratą zdolności do zarobkowania własną pracą) i wynagrodzenia z tytułu kontynuowania zatrudnienia, do wykonywania którego pracownik utracił zdolność. Z omawianego przepisu ustawy emerytalnej nie tyle wynika obowiązek rozwiązania stosunku pracy przez pracownika, który nabył prawo do emerytury, ile obowiązek dokonania przez niego wyboru, czy decyduje się na emeryturę, czy też na pozostawanie w stosunku pracy, a jego istotą jest wyeliminowanie równoczesnego pobierania dwu świadczeń – emerytury i wynagrodzenia za pracę w pełnej wysokości.

Zmodyfikowanie zasad zawieszalności prawa do świadczeń z uwagi na pogarszającą się sytuację społeczno - gospodarczą, w tym wzrost stopy bezrobocia i jego coraz częściej strukturalny charakter oraz postępujące ubóstwo, nie narusza więc wyrażonej w art. 2 Konstytucji zasady demokratycznego państwa prawnego, urzeczywistniającego zasady sprawiedliwości społecznej. Na władzach publicznych spoczywa nie tylko wynikający z art. 67 ust. 1 Konstytucji obowiązek zapewnienia zabezpieczenia społecznego obywatelom, którzy osiągnęli wiek emerytalny, ale także przewidziany w ustępie 2 tego artykułu obowiązek zapewnienia bezpieczeństwa socjalnego obywatelom nie mającym środków utrzymania, pozostającym bez pracy nie z własnej woli.

Problematyka rozumienia art. 103 ust. 2a ustawy o emeryturach i rentach, jego zakresu podmiotowego oraz granic stosowania była przedmiotem wypowiedzi Sądu Najwyższego także w innych orzeczeniach, m.in. w wyroku z dnia 30 lipca 2003 r., II UK 363/02 (niepublikowanym)

Wywody te nie mają jednak zastosowania do wszystkich emerytów, bowiem Trybunał Konstytucyjny wyrokiem z dnia 13 listopada 2012 r. w sprawie K2/12 uznał, że art. 28 ustawy z dnia 16 grudnia 2010 r. o zmianie ustawy o finansach publicznych oraz niektórych innych ustaw w związku z art. 103a ustawy z dnia 17 grudnia 1998r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych, dodany przez art. 6 pkt. 2 ustawy z 16 grudnia 2010 r., w zakresie, w jakim znajduje zastosowanie do osób, które nabyły prawo do emerytury przed 1 stycznia 2011r., bez konieczności rozwiązania stosunku pracy, jest niezgodny z zasadą ochrony zaufania obywatela do państwa i stanowionego przez nie prawa wynikającą z art. 2 Konstytucji.

Trybunał dokonał oceny, czy ustawodawca, rozciągając obowiązek rozwiązania stosunku pracy z dotychczasowym pracodawcą - jako warunek realizacji prawa do emerytury – na osoby, które skutecznie nabyły i zrealizowały to prawo w okresie od 8 stycznia 2009 r. do 31 grudnia 2010 r., nie naruszył zasady zaufania do państwa i stanowionego przez nie prawa. W tym okresie bowiem treścią ryzyka emerytalnego było wyłącznie osiągnięcie wieku emerytalnego (i stażu ubezpieczeniowego), co znaczy, że realizacja świadczenia następowała niezależnie od dalszego zatrudnienia.

I. N., która uzyskała prawo do emerytury od dnia 1 marca 2009 r., mieści się w grupie osób, w odniesieniu, do której Trybunał uznał zmianę wprowadzoną do przepisu art. 103a za niezgodną z zasadą zaufania obywatela do państwa.

W momencie składania wniosku o emeryturę i nabycia do niego prawa spełniała kryteria, wśród których nie było konieczności rozwiązania stosunku pracy. Zmiana stanu prawnego z mocą wsteczną zmieniła jej sytuację, bowiem pozbawiła ją prawa do pobierania świadczenia, do którego spełniała wszystkie warunki w momencie jego nabycia. Powyższe oznacza prawo do świadczenia, które zawieszono zostało w oparciu o niekonstytucyjny przepis.

Zagadnienie mocy wstecznej orzeczeń Trybunału stwierdzających niezgodność aktu normatywnego lub jego części z aktem wyższego rzędu było wielokrotnie przedmiotem wypowiedzi Sądu Najwyższego, który zdecydowanie opowiadał się za przyznaniem skutków sięgających w przeszłość (ex tunc) m.in. w uchwale z dnia 23 stycznia 2001 r., III ZP 30/00, w wyroku z dnia 10 listopada 1999 r., I CKN 204/98 (OSNC 2000, nr 5, poz. 94), w postanowieniu z dnia 7 grudnia 2000 r., III ZP 27/00 (OSNAPUS 2001, nr 10, poz. 331) i potwierdzał to stanowisko w uzasadnieniach późniejszych orzeczeń, np. z dnia 18 kwietnia 2002 r., III RN 4/01 (OSNP 2003, nr 2, poz. 25) z dnia 12 czerwca 2002 r., II UKN 419/01 (nie publ.), z dnia 27 września 2002 r., II UKN 581/01 (OSNAPUS 2002, nr 23, poz. 581) oraz z dnia 15 stycznia 2003 r., IV CKN 1639/00 (nie publ.). Sąd rozstrzygając niniejszą sprawę w pełni podziela zaprezentowaną w tych orzeczeniach ocenę prawną.

Przedmiotem rozpoznania było również prawo do należności odsetkowych liczonych od każdej miesięcznej wypłaty w okresie gdy wypłata świadczenia była zawieszona. W ocenie sądu odwołująca zachowała prawo do odsetek za okres po złożeniu wniosku o wypłatę zawieszonych świadczeń. Początkową datę, od której winne zostać naliczane odsetki wyznacza data wypłaty świadczenia tj. 25-ty dzień miesiąca, 30-dniowy termin na wypłatę świadczenia od wyjaśnienia ostatniej okoliczności oraz dzień złożenia wniosku o wypłatę zawieszonych świadczeń. Skoro wniosek taki złożony został w dniu 28 listopada 2012 r. to w najbliższym terminie płatności (25 grudnia 2012 r.) nie minęło 30 dni. Oznacza to, iż dopiero w następnym terminie płatności (25 stycznia 2012 r.) ZUS popadł w zwłokę i od tego też terminu winne zostać naliczane odsetki.

W tych warunkach odwołanie zawierało uzasadnione podstawy do jego uwzględnienia tak co do należności głównej jak i częściowo w odniesieniu do odsetek i prowadziło do zmiany decyzji w trybie art. 477¹⁴§ 2 k.p.c. jak w punkcie 1 sentencji wyroku.

Co do należności odsetkowych za okres wcześniejszy odwołanie nie było uzasadnione. ZUS bowiem nie miał warunków do wypłaty świadczenia za okres przed dniem 22 listopada 2012 r. (data publikacji wyroku Trybunału Konstytucyjnego

z dnia 13 listopada 2012 r.) gdyż analizowany przepis istniał w porządku prawnym i każdy podmiot prawa winien na zasadzie legalizmu w pełni go stosować. Obowiązek taki odnosi się szczególnie do organów państwowych a tym niewątpliwie jest Zakład Ubezpieczeń Społecznych. Nie istniał także obowiązek wypłaty świadczeń z urzędu od daty publikacji wyroku Trybunału albowiem każde świadczenie z ubezpieczenia emerytalno – rentowego zasadniczo wypłacane jest na wniosek. Dotyczy to w szczególności tych świadczeń, których wypłata została zawieszona a następnie ustała przyczyna czy też przyczyny, które wcześniej prowadziły do zawieszenia. O braku podstaw do odsetek za okres od dnia 21 listopada 2012 do dnia 24 stycznia była mowa wyżej.

W tych warunkach ta część odwołania była niezasadna co z kolei prowadziło do wydania wyroku jak w punkcie 2 sentencji.